

szü évek óta széles értelemben foglalkoznak üzemtörténettel. Széles értelemben annyiban, hogy nemcsak a modern kornak, hanem már a feudális kornak is éppen ilyen jellegű kutatását itt kezdeményezték. Céhtörténeti konferencia is zajlott le Veszprém megye különböző helységeiben. Igen értékes gyűjtemények alakultak itt ki, és ugyancsak ide fűződik egy számítógépes eljárással készített teljes áttekintés a céhek történetéről, ami az ipartörténetnek az előzményét jelenti. Évekkel ezelőtt Veszprémben alakult — talán elsőként — kifejezetten üzemtörténeti klub, ami jelzi az üzemtörténet iránti érdeklődésnek a kibontakozását. Erről a Honismeret c. lap már esztendőkei ezelőtti örvendetes hírt adhatott. Ugyancsak ebben a megyében jelentős ipari üzemek, különösen a bányászati üzemek tüntek fel muzeális értékek helyi felgyűjtésével, kiállításával, így pl. Ajkán. Mindezek az eredmények járultak hozzá ahhoz, hogy Veszprémbe jöjjünk, ezt a kedvező helyet válasszuk. Ezeknek a gondolatoknak a jegyében nyitom meg Üzemtörténeti Konferenciánkat.

Rostási József üdvözlő beszéde

Az MSZMP megyei Bizottsága és megyénk valamennyi rendező szerve nevében tisztelettel köszöntöm Önöket, az I. Országos Üzemtörténeti Konferencia résztvevőit. Megtiszteltetés számunkra, hogy a honismereti mozgalom e fontos ágának kutatói, irányítói megyénkben összegezhetik első ízben tapasztalataikat, jelölhetik meg a további tennivalóikat.

Az üzemtörténeti kutatómunka az ország más területeihez hasonlóan nálunk is a honismereti mozgalomból nőtt ki. A honismereti mozgalom gyors növekedésének és szélesedésének tapasztalatai a 60-as évek legvégére azt eredményezték, hogy világosabban láttuk az eredményeket és a gondokat, s megérett az idő arra, hogy e folyamatot politikai értékelésnek vessük alá.

A megyei pártbizottság agitációs és propagnada bizottsága 1971 februárjában áttekintette és értékelte a mozgalom helyzetét és megjelölte további feladatait. Az állásfoglalásban abból indultunk ki, hogy a honismereti mozgalom eredményesen tevékenykedett megyénk múltjának feltárásában. Fejlődését, tömegesedését különösen azok a gyűjtőakciók segítették, amelyek a felszabadulási és tanácsköztársasági, valamint a helyi évfordulókhoz kötődtek.

A mozgalom eredményeire támaszkodva és megyénk politikai szükségleteiből kiindulva, az elemzés megjelölte helyét és jelentőségét az ideológiai-politikai munka egészében, a község- és várospolitikában, a helyi közéletben. Az elemzés ugyanakkor azt is feltárta, hogy a mozgalom jelentőségét a városokban és az üzemekben kevésbé ismerték fel. Ezért fejlesztését elsősorban város- és üzemtörténet terén kellett különösen ösztönözni, nem csökkentve a falutörténet és a népi értékek kutatását.

A közelmúltban ünnepeltük a Herendi Porcelángyár 150., az Ajkai és Várpalotai Szénbányák 100. évfordulóját. Az idén májusban kerül sor az Ajkai Üveggyár 100. évfordulójának ünnepségére. Ezek az évfordulók is ösztönzést adtak a kutatómunkának. E munka eredménye alapján tisztábban áll előttünk a munkássors változása, a munkakörülmények fejlődése, a munkásmozgalom helyi eseményei, az üzemek közösségének küzdelmei. Mindez hozzájárult az üzemhez és a munkásosztályhoz tartozás öntudatos vállalásához, a munkás hagyományok szocialista szellemű ápolásához.

A mozgalom helyzetét és feladatait a párt városi és járási szervei is megtárgyalták a maguk területére vonatkozóan. Ez a politikai támogatás egybeesett a szocialista, az üzemi demokrácia fejlődésével, a szocialista hazafiság elmélyítésének fokozottabb követelményeivel és a közművelődés fejlődésével. Mindez kedvező feltételeket teremtett az üzemtörténeti kutatómunka dinamikusabb kibontakozásához. Ehhez ösztönzést adott megyénk iparának múltja és erőteljes fejlődése is.

Ma elmondhatjuk, hogy az *utóbbi években az üzemtörténet volt a honismereti mozgalom leggyorsabban növekvő ága.* Megyénkben jelenleg mintegy 50 fős, jól felkészült, amatőr kutatógárdával rendelkezünk. Rajtuk kívül a szocialista brigádok egyre növekvő száma és elismerésre méltó munkája adja a mozgalom szélesedésének társadalmi bázisát, utánpótlását.

Az említett állásfoglalás is hangsúlyozta — s ennek figyelembevételére következetesen törekszünk —, hogy az *üzemtörténetet mi elsősorban mozgalomnak tekintjük, mely a politikai nevelő munka része.* Irányításában, működtetésében a moz-

galmi módszereket alkalmazzuk, Mindez nem zárja ki — ellenkezőleg, feltételezi — a munka tudományos garanciáit.

A honismereti mozgalom eszmei-politikai irányítását megyénkben is a pártszervek, összefogását a Hazafias Népfront végzi. A mozgalom üzemtörténeti ágazatának legfőbb patrónusai a szakszervezetek.

Az SZMT és a népfront által 1972 óta rendszeresen meghirdetett üzemtörténeti pályázatok a mozgalom fontos ösztönzői. Az elmúlt évben a pályázathoz csatlakozott az Altalános Fogyasztási és Értékesítési, valamint az Ipari Szövetkezetek Szövetsége. Ennek nyomán már számos szövetkezet történetét tárták fel. A pályamunkák legjavából 1976-ban üzemtörténeti kötetet jelentettünk meg.

Másik fontos ösztönző és segítő az SZMT által 1972 óta működtetett üzemtörténeti klub, amely az amatőr kutatókat, pályázókat fogja össze, s munkájukhoz szakmai-módszertani segítséget nyújt. A klub mint alkotó kollektíva is elismerésre méltó munkát végez.

A mozgalom résztvevőinek, aktivistáinak, támogatóinak mind jobban bővülő köre, a tapasztalatok közös elemzése, a tanulságok összegezése indokoltá tette — két-évenkénti gyakorisággal — megyei üzemtörténeti konferencia rendezését. Eddig három tartottunk. Idén ősszel esedékes a IV. találkozó megtartása, melyhez bizonyára nagy segítséget fognak nyújtani az I. Országos Üzemtörténeti Konferencia tapasztalatai.

Az üzemtörténeti munka minősége és fejlődése területenként, munkahelyenként eltérő képet mutat. Politikai, emberformáló hasznát nem mindenütt és nem egyidőben ismerték fel. Sok üzemünkben példamutatóan folyik a munka, másutt csak a kezdetnél vagy még ott sem tartanak. Ezért az utóbbi időben *tudatosabban törekszünk a szocialista brigádok, az ifjúság, és a KISZ-szervezetek fokozottabb bekapcsolására.*

A szakmunkásképző intézetekben növekszik az üzemtörténet iránt érdeklődők száma. Az üzemtörténeti kutatómunka eredményei megyénkben is jelentősen segítik a különböző kollektívák szocialista tudatának fejlődését. Ezért e munkát, annak szélesítését fontosnak tartjuk és támogatjuk. Művelőit tiszteljük és elismerjük. Meggyőződésem, hogy az I. Országos Üzemtörténeti Konferencia veszprémi megrendezése további és jelentős ösztönzést ad munkánkhoz.

Dr. Molnár Béla bevezető előadása

Bevezető előadás megtartása a feladatom. Ebben természetesen figyelembe kell vennem előadótársaim témáit, továbbá a Hazafias Népfront sajátos szerepét a közművelődést szolgáló honismereti mozgalom fontos részét jelentő üzemtörténeti tevékenységben, s végül a Hazafias Népfront Országos Titkárságának ezzel a munkával kapcsolatos, 1978. február 6-i állásfoglalását. Nem töreksem a mindenáron való újatmondásra. Nehéz is lenne, hiszen a jelenlévők azok, akik hosszú idő óta nagy tapasztalattal segítik, irányítják, szervezik, lelkesítik, ösztönzik ezt a mozgalmat, és jól ismerik ennek minden összefüggését. Ezen túl jelentős összegezesek is rendelkezésre állnak az üzemtörténeti munkáról. Több hazai tanácskozást tartottak ilyen témával — s ebből a szempontból Veszprém megye már eddig is jó példát mutatott. Voltak hasonló, összegező igényű beszélgetések, találkozások más megyékben is. Ugyanakkor nemzetközi konferenciák napirendjén is szerepelt az üzemtörténetírás. Ezekben a tanácskozásokon fontos értékelések, következtetések születtek.

Nekünk most az a tennivalónk, hogy a legfontosabb tapasztalatok figyelembevételével jelöljük meg saját tennivalóinkat. Eközben elkerülhetetlen az ismétlés, hiszen *ez a mai tanácskozás az első országos, társadalmi jellegű, és az üzemtörténeti munka általánosítható tapasztalatainak összegezésére vállalkozó összegyűjtés.* Ez pedig azt is igényli, hogy néhány, eddig is ismert, de fontos és a jövőre vonatkozóan is érvényes tapasztalatot megfogalmazzunk.

1. Mindenekelőtt indokolni kívánom, hogy mi tette szükségessé ennek a konferenciának az összehívását?

Az első ilyen tényező magának az üzemtörténeti munkának mindinkább növekvő társadalmi jelentősége, gyors kiterjedése a népgazdaság valamennyi fontos területére. Ez többek között az a háttér, ami ma lehetőséget ad arra, hogy az üzem fogalmát az üzemtörténeti tevékenységet illetően a „minden munkahely” fogalmához közelítsük.